

Asia: VN/8406/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta: Hallituksen esitys liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalaan koskevaan lainsäädäntöön tehtävistä väliaikaisista muutoksista poikkeusolojen vuoksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään; Yleiset kommentit hallituksen esityksestä

A-KATSASTUKSEN LAUSUNTO LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALAAAN KUULUVIEN LAKIEN MUUTTAMISTA KOSKEVAN HALLITUKSEN ESITYKSEN LUONNOKSEN JOHDOSTA

1. Tausta

Liikenne- ja viestintäministeriö ("LVM") on varannut A-Katsastus Group Oy:lle, A-Katsastus Oy:lle ja Ajovarma Oy:lle ("A-Katsastus") mahdollisuuden lausua LVM:n laatimasta hallituksen esityksen luonnoksesta ("HE-luonnos"), joka koskee LVM:n hallinnonalaan kuuluvaan lainsäädäntöön tehtäviksi ehdotettuja väliaikaisia muutoksia. HE-luonnos on julkaistu 9.4.2020, ja lausunnot on pyydetty toimittamaan 15.4.2020 mennessä. HE-luonnoksessa ehdotetaan muutoksia yhteensä seitsemään LVM:n hallinnonalaan kuuluvaan lakiin. Yhtenä ehdotuksena on ajoneuvolain muuttaminen ajoneuvojen määräaikaikatsastusvelvollisuuden ja määräaikaikatsastuksen ajankohdan osalta. Tässä lausunnossa keskitytään kyseiseen muutosehdotukseen

A-Katsastus esittää HE-luonnoksen määräaikaikatsastuksia koskevien muutosehdotusten osalta seuraavan:

- Katsastustoimintaan ei liity erityistä tartuntariskiä ja katsastus on mahdollista suorittaa täysin ilman kontaktia;

- esityksen aikaansaamat perusoikeusrajoitukset eivät ole välttämättömiä eivätkä oikeasuhtaisia niillä tavoiteltuun hyötyyn nähden; ja
- LVM ei ole lainkaan selvittänyt muita, perusoikeuksia vähemmän rajoittavia toteuttamisvaihtoehtoja lakiesityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

A-Katsastus jakaa LVM:n huolen koronaviruskriisin aiheuttamasta uhkasta yhteiskunnalle. Ihmisten terveyden suojaaminen on siksi ensiarvoisen tärkeää. Se on myös A-Katsastuksen toiminnan perusta. A-Katsastus on koronaepidemian takia ryhtynyt jo lukuisiin toimiin työntekijöidensä ja asiakkaidensa suojaamiseksi sekä tartuntariskin minimoimiseksi. Tilannetta seurataan päivittäin sekä konsernitasolla että yksittäisissä toimipisteissä. A-Katsastuksen jo käyttöönnottamien toimien ansiosta määräaikaikatsastus voidaan suorittaa jopa täysin ilman kontaktia katsastajan ja asiakkaan välillä. A-Katsastuksen käsityksen mukaan muutkin alan toimijat ovat ryhtyneet vastaaviin suojatoimenpiteisiin lähikontaktien vähentämiseksi. Tartuntariski on siten saatu tehokkaasti minimoitua koko toimialalla. Katsastustoiminta ei siis ole erityinen riski koronavirustartuntojen leviämisen kannalta.

HE-luonnoksessa ei kuitenkaan ole huomioitu näitä A-Katsastuksen ja muiden alan toimijoiden jo tekemiä toimenpiteitä tartuntariskin minimoimiseksi, vaan HE-luonnoksessa esitetään määräaikaikatsastusvelvollisuuteen samoja muutoksia kuin LVM:n aiemmassa luonnoksessa ajoneuvojen liikennekelpoisuuden valvonnasta annetun asetuksen muuttamiseksi. Ainoa huomioitu muutos näyttää olevan, että LVM on HE-luonnoksessa katsonut, että ehdotetut muutokset ovat mahdollisia vain eduskunnan säätämällä lailla.

HE-luonnoksessa määräaikaikatsastusta koskeville muutosehdotuksille on esitetty kaksi keskeistä perustetta: 1) koronavirustilanteen aiheuttamat poikkeusolot saattavat pahentua niin, että ajoneuvojen katsastaminen ei ole käytännön syistä enää mahdollista, ja 2) katsastusvelvollisuuden noudattaminen voi vaarantaa asiakkaiden terveyden, erityisesti riskiryhmillä.

HE-luonnoksessa on esitetty ehdotuksen katsastusalaan koskevat vaikutukset hyvin eri tavalla kuin asetusluonnoksessa. Asetusluonnoksen mukaan muutokset johtaisivat katsastusalan toiminnan loppumiseen ja työntekijöiden massalomauttamiseen, HE-luonnoksen mukaan muutokset voisivat vähentää katsastusalan toimintaa (vrt. LVM:n asetusluonnoksen perustelumuistio, s. 3–4, ja HE-luonnos, s. 17–18). Näille voimakkaasti muuttuneille vaikutusarvioille ei ole kuitenkaan esitetty HE-luonnoksessa mitään perusteluja.

A-Katsastuksen näkemyksen mukaan HE-luonnos ei sisällä sellaisia perusteita, joiden vuoksi ehdotettuja muutoksia voitaisiin pitää perustuslain edellyttämällä tavalla välttämättöminä ja oikeasuhtaisina ottaen huomioon muutosten katsastusalan toimijoille aiheuttamat haitalliset vaikutukset. Siten HE-luonnoksessa esitettyjä määräaikaikatsastusvelvollisuuden muutoksia ei tule

ottaa käyttöön tai niiden käyttöalaa tulee rajoittaa siihen, mikä on välttämätöntä ja oikeasuhtaista. A-Katsastuksen esittämät ratkaisuvaihtoehdot on lueteltu tämän lausunnon lopussa.

A-Katsastus esittää seuraavaksi lausuntonsa tarkemmat perustelut.

2. Lakiehdotuksen tavoitteet ja yleiset perustelut

Määräaikaiskatsastusvelvollisuutta koskevia muutoksia on perusteltu keskeisesti kahdella eri syyllä. Ensinnäkin muutosten esitetään olevan tarpeen, koska poikkeusolojen takia asetetut rajoitukset voivat aiheuttaa sen, ettei katsastaminen ole käytännön syistä mahdollista riskiryhmiin kuuluville tai muille henkilöille esimerkiksi eristyksen tai karanteenin vuoksi. Ehdotetut muutokset olisivat siksi tarpeen, jotta ihmiset voisivat yhä käyttää ajoneuvojaan välttämättömään liikkumiseen poikkeusolojen aikana, vaikka niitä ei olisi mahdollista tai suotavaa katsastaa. Toisena pääasiallisena perusteluna lainmuutoksille on viitattu terveyssyihin ja tartuntariskien minimoimiseen, erityisesti riskiryhmien osalta. (HE-luonnos, s. 29)

2.1 Katsastusten muuttuminen mahdottomaksi tulevaisuudessa

HE-luonnoksessa on perusteltu muutosehdotuksia sillä, että poikkeusolojen muutokset voivat tulevaisuudessa johtaa siihen, että ajoneuvojen katsastaminen olisi mahdotonta tai vaikeaa esimerkiksi eristyksen tai karanteenin vuoksi. (HE-luonnos, s. 29) Tämä perustelu oli keskeinen myös LVM:n aiemmassa valtioneuvoston asetusta koskevassa perustelumuistiossa. Muistiossa LVM viittasi myös mahdollisiin tulevaisuudessa asetettaviin katsastusasemien aukiolojen rajoituksiin. Tätä perustelua ei ole enää HE-luonnoksessa esitetty.

A-Katsastus on samaa mieltä siitä, että tilanteessa, jossa ihmisten ulkona liikkuminen olisi kokonaan kielletty (esim. absoluuttinen ulkonaliikkumiskielto tai karanteeni) tai hallitus määräisi katsastustoimipaikat suljettaviksi, olisi perusteltua tehdä muutoksia määräaikaiskatsastuksia koskeviin säädöksiin. Tällainen tilanne ei kuitenkaan ole käsillä, vaan määräaikaiskatsastukset on tähän mennessä saatu poikkeusoloista huolimatta hoidettua normaalisti alan omaksumien uusien työskentelytapojen avulla.

Ehdotettuja, merkittäviin perusoikeusvaikutuksiin johtavia lainmuutoksia ei tule perustaa sille, että koronavirustilanne saattaa tulevaisuudessa muuttua nykyistä vakavammaksi. Jos tilanne tulevaisuudessa todella pahenisi, lainmuutokset tulisi ottaa käyttöön vasta silloin. Toistaiseksi ei ole nähtävissä merkkejä siitä, että Suomessa olisi tarpeen asettaa laajamittaisia ulkonaliikkumiskieltoja ja karanteeneja. Ainoa liikkumisrajoitus eli Uudenmaan eristäminen on tällä hetkellä voimassa 19.4. saakka.

HE-luonnoksen mukaan määräaikaikatsastuksia koskeva poikkeus koskisi ajoneuvoja, joiden viimeinen katsastuspäivä olisi aikavälillä 16.3.–15.6.2020. Tällaisten ajoneuvojen liikennekäyttö olisi sallittua määräaikaikatsastusta koskevista pääsäännöistä poiketen 31.8.2020 asti. Mikäli koronavirustilanne pahenisi niin, että edellä kuvatut liikkumista ja elinkeinotoimintaa voimakkaasti rajoittavat toimet olisivat tarpeellisia, eivät ne välttämättä kohdistuisi ajallisesti HE-luonnoksessa määritettyyn ajankohtaan. Tällä hetkellä käytettävissä olevan tiedon ja asiantuntija-arvioiden mukaan koronavirustilanteen kesto ei pystytä tarkasti ennakoimaan. Mahdollisen tautitilanteen pahenemisen ajankohtaa ja laajuutta koskevat arviot vaihtelevat suuresti. Siten siitä, että tilanne muuttuisi LVM:n kuvailemaan suuntaan tai että muutos tapahtuisi LVM:n esittämän ajanjakson aikana, ei ole minkäänlaista varmuutta.

Muutosehdotusten hyväksyminen tällaisen epävarmuuden vallitessa aiheuttaisi merkittävän riskin siitä, että määräaikaikatsastusvelvollisuuden muutokset osoittautuisivat jälkikäteen tarpeettomiksi. Tällöin alan yritykset ja työntekijät kärsisivät haittavaikutukset, mutta uhraus olisi ollut turha. Samaan aikaan olisi olemassa riski siitä, että muutoksia katsastusvelvollisuuteen pitäisi tehdä myöhemmin, mikäli tautitilanne vakavasti pahenisi. Tällöin määräaikaikatsastusvelvollisuudesta poikkeamisen ajankohtaa jouduttaisiin pidentämään, jotta se vastaisi todellista tarvetta. Tämä moninkertaistaisi katsastusosalle aiheutuvat haittavaikutukset. Toimien oikea ajoittaminen on siten ratkaisevan tärkeää, eikä oikea aika ole ainakaan vielä käsillä.

2.2 Terveysriskit

Toisena keskeisenä perusteluna HE-luonnoksessa viitataan tartuntariskien minimoimiseen erityisesti riskiryhmiin kuuluvien henkilöiden suojaamiseksi (HE-luonnos, s. 5, 29). HE-luonnoksen mukaan tavoitteena on parantaa ihmisten mahdollisuuksia välttää lähikontakteja sekä vähentää ihmisten tarvetta liikkua poikkeusolojen aikana (HE-luonnos, s. 29).

Asetusluonnosta koskevassa muistiossaan LVM piti todennäköisenä, että muutosten johdosta katsastusten kysyntä loppuisi väliaikaisesti kokonaan, katsastusasemat suljettaisiin kesäkuun puoliväliin saakka ja katsastusasemille tulisi kysyntäpiikki kesällä 2020 (LVM:n asetusluonnoksen perustelumustio, s. 3–4). Nyt HE-luonnoksessa LVM on jostain syystä muuttanut vaikutusarviotaan täysin ja pitää todennäköisenä, että osa riskiryhmiin kuulumattomista ihmisistä veisi ajoneuvonsa määräaikaikatsastukseen poikkeusolojenkin aikana normaalisti, eikä katsastusasemien laajamittaiselle sulkemiselle olisi tarvetta (HE-luonnos, s. 17). LVM siis katsoo ongelman rajautuvan todellisuudessa riskiryhmiin, koska olettaa muiden ihmisten edelleen vievän ajoneuvonsa katsastukseen. Tätä ei kuitenkaan ole huomioitu määräaikaikatsastusvelvollisuutta koskevien rajoitusten laajuudessa vaan LVM on esittänyt vapautusta katsastusvelvollisuudesta kaikille.

HE-luonnoksessa ei ole huomioitu A-Katsastuksen ja muiden alan toimijoiden jo tekemiä muutoksia toiminta-tapoihinsa tartuntariskin minimoimiseksi, vaikka muun muassa A-Katsastus on kertonut

näistä uusista toimintatavoista asetusluonnoksen johdosta 2.4.2020 antamassaan lausunnossa. A-Katsastuksen kaikilla katsastusasemilla on otettu käyttöön THL:n ohjeistuksiin perustuvat hygieniaohteet. Työntekijät muun muassa huolehtivat tehostetusti hyvästä käsihygieniasta, käyttävät suojakäsineitä, välttävät lähikontaktia, desinfioivat kosketuspintoja katsastusasemilla ja katsastettavissa autoissa ja jäävät pois töistä, mikäli heillä on lieviäkin oireita. Myös asiakkaita on ohjeistettu näistä hygieniaohteista. Katsastusasemalla lähikontaktit voidaan välttää lähes kokonaan, sillä ajanvaraus ja maksaminen on mahdollista tehdä ennakkoon ilman asioimista katsastusaseman henkilökunnan kanssa. Ennakkoon ajan varanneita asiakkaita tullaan aina pihalle vastaan, eikä asiakkaan ole välttämätöntä lainkaan asioida aseman sisätiloissa. Lisäksi A-Katsastus tarjoaa noin 30 asemalla maanlaajuisesti noutokatsastuspalvelua, jossa auto noudetaan asiakkaan luota katsastukseen ja palautetaan asiakkaan kotiin katsastuksen jälkeen. Tällöin asiakkaan ja katsastajan ei ole tarpeen kohdata lainkaan kasvotusten, eikä esimerkiksi riskiryhmään kuuluvan ajoneuvon omistajan tarvitse poistua kotoaan katsastusta varten.

Koronaviruksen on todettu leviävän pääasiassa pisaratartuntana. Esimerkiksi ravintoloiden sulkemista koskeneen lakiesityksen esitöissä ravintoloiden ja muiden ravitsemisliikkeiden väliaikaista sulkemista pidettiin perusteltuna siitä syystä, että niissä ihmisten välinen kanssakäyminen on tiivistä ja pisaratartuntaa voidaan tällaisissa tilanteissa pitää hyvin mahdollisena (HE 25/2020 vp, s. 6). Katsastusasemilla ihmisten välinen kanssakäyminen on normaaliolosuhteissakin hyvin erilaista ja paljon vähäisempää kuin ravintoloissa, joten katsastukseen ei liity samanlaista tartuntariskiä. Katsastusasemat ovat usein myös normaaliolosuhteissa varsin rauhallisia, niissä ei vietetä runsaasti aikaa eikä niihin kokoonnu samanaikaisesti suurta joukkoa ihmisiä. Ajoneuvon voi tarvittaessa tuoda katsastukseen myös muu henkilö kuin ajoneuvon omistaja. Näin esimerkiksi riskiryhmään kuuluva henkilö voi hoitaa katsastuksen kotoaan poistumatta käyttämällä asiointissa joko jotakuta läheistä henkilöä tai katsastusaseman tarjoamaa noutokatsastusta. Myös monet autokorjaamot myyvät palvelua, jossa ne voivat huoltaa ja katsastaa auton omistajan puolesta tilanteessa, jossa auto vaatii huoltoa tai korjausta ennen katsastusta. Tämäkin on tehokas tapa välttää ylimääräisiä lähikontakteja ja taata ajoneuvojen liikenneturvallisuus myös poikkeusolojen aikana.

Näiden alan omien toimien avulla lähikontaktien ja siten tartunnan riski katsastustoiminnassa on tällä hetkellä jo tehokkaasti minimoitu. Ehdotettuja lainmuutoksia ei siksi voida pätevästi perustella tartuntariskiin liittyvillä syillä. Toisin kuin ravintoloiden sulkemista koskevassa HE:ssä (HE 25/2020 vp), LVM:n HE-luonnoksessa ei esitetä mitään perusteluja sille, miksi katsastus ylipäätään olisi tartuntariski.

A-Katsastus pitää päivittäin tilannekatsauksen poikkeusolojen ja koronavirusepidemian aiheuttaman tilanteen johdosta. A-Katsastus ja sen työntekijät ovat oman ja asiakkaidensa terveyden turvaamiseksi sitoutuneet noudattamaan ja edelleen kehittämään tartuntariskiä minimoivia toimenpiteitä. A-Katsastuksen kaikki toimipisteet on pystytty pitämään normaalisti auki, eikä noin 1.000 työntekijän organisaatiossa ole toistaiseksi tiedossa yhtään koronavirustartuntaa. A-Katsastuksen tiedossa ei ole myöskään asiakkaita, jotka olisivat saaneet tartunnan katsastuksessa. Tämä osaltaan osoittaa, että tällä hetkellä käytössä olevat uudet toimintatavat ovat tehokkaita eikä katsastustoimintaan liity erityistä tartuntariskiä.

2.3 Muut perustelut

LVM on perustellut lakiehdotusta myös ihmisten liikkumiseen liittyvillä seikoilla:

"Esityksen tavoitteena on COVID-19-tartuntatautiepidemian johdosta vähentää ihmisten tarvetta liikkua poikkeusolojen aikana ja siten hidastaa koronaviruksen leviämistä. Lisäksi tavoitteena on helpottaa ja kohtuullistaa kansalaisten ja yritysten toimintaa poikkeusoloissa tekemällä muutoksia liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan säädöksiin. Esityksellä pyritään erityisesti turvaamaan tie-, rautatie- ja merikuljetusten toimiminen muun muassa pidentämällä pätevyyksien voimassaoloa ja joustavoittamalla katsastussäätelyä. Katsastussäätelyn joustavoittamisen tavoitteena on mahdollistaa erityisesti riskiryhmiin kuuluville ajoneuvon liikennekäyttö myös poikkeusolojen aikana tilanteissa, joissa katsastaminen ei ole mahdollista tai suotavaa." (HE-luonnos, s. 11)

Perustelut ovat tältä osin ristiriitaisia: yhtäältä korostetaan tarvetta vähentää ihmisten tarvetta liikkua ja toisaalta esitetään, että määräaikaikatsastusvelvollisuuden noudattaminen voisi vaikeuttaa ihmisten mahdollisuutta liikkua. Samalla todetaan, että tavoitteena on turvata tavaraliikenne, joka ei kuitenkaan liity yksityisautoilua koskeviin edellytyksiin tai riskiryhmien suojaamiseen lähikontakteilta.

Ristiriitaa korostaa edelleen muun muassa samassa HE-luonnoksessa oleva ajokorttilakiin ehdotettu ja muutoksia koskeva LVM:n perustelu:

"Ajokorttilakiin (386/2011) ehdotetaan väliaikaisia muutoksia tietyn ikäryhmän ajokortin uudistamiseen sekä liikenneopettajalupaun. [...] Poikkeuksella taattaisiin 70-vuotta täyttäneiden mahdollisuus liikkua ajoneuvoillaan poikkeustilasta huolimatta." (HE-luonnos, s. 12)

Ajokorttilakiin sisältyvien lääkärintodistuksen esittämistä koskevien vaatimusten väliaikaista poistamista perustellaan sillä, että yli 70-vuotiaiden, siis riskiryhmään kuuluvien, liikkuminen ajoneuvoilla mahdollistettaisiin. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että määräaikaikatsastusvelvollisuuden ajankohdan muuttamista perustellaan riskiryhmiin kuuluvien henkilöiden liikkumistarpeen vähentämisellä ja tartuntariskin minimoimisella. Näyttää siltä, että liikkumistarvetta halutaan vähentää vain katsastusmatkojen osalta. Määräaikaikatsastuksen suorittaminen vaatii lähtökohtaisesti yhden käynnin katsastusasemalla. Edellä kohdassa 2.2 kuvatusti senkin voi välttää esimerkiksi noutokatsastuspalvelun avulla. Siten määräaikaikatsastusvelvollisuuden muuttaminen ei juuri lainkaan vähentäisi ihmisten liikkumista.

LVM on lisäksi viitannut ehdotettujen lainmuutosten perusteena tarpeeseen turvata tavar- ja henkilöliikenne myös poikkeusoloissa. HE-luonnoksessa on muun muassa esitetty, että taksinkuljettajien ajolupien vanhentuminen tai kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyyden voimassaolon päätyminen voisivat johtaa työvoimapulaan, yhteiskunnan kannalta tärkeiden kuljetusten jatkuvuuden vaarantumiseen ja alan yritysten toiminnan edellytysten heikentymiseen (HE-luonnos, s. 8–9). Lisäksi HE-luonnoksessa on todettu, että pyrkimyksenä on turvata tie-, rautatie- ja merikuljetusten toimiminen muun muassa pidentämällä pätevyyksien voimassaoloa ja joustavoittamalla katsastussäätelyä (HE-luonnos, s. 11).

Tämän tarkemmin LVM ei kuitenkaan ole perustellut määräaikaikatsastuksiin ehdotettujen muutosten tarpeellisuutta henkilö- ja tavaraliikenteen turvaamiseksi. HE-luonnoksen perusteella jää epäselväksi, miten määräaikaikatsastusvelvoitteen noudattaminen nyt käsillä olevissa poikkeusoloissa voisi vaarantaa henkilö- ja tavaraliikenteen jatkuvuuden ja toiminnan ja miksi kyseinen peruste siten muodostaisi niin painavan syyn, että katsastusalan yritysten ja työntekijöiden perusoikeuksia rajoittavat muutokset olisivat sen johdosta hyväksyttäviä, välttämättömiä ja oikeasuhtaisia.

3. Perusoikeusnäkökohdat

HE-luonnoksessa on lausuttu useista perusoikeuksiin liittyvistä seikoista, joihin A-Katsastus kiinnitti LVM:n huomiota aiemmassa, LVM:n asetusluonnosta koskevassa lausunnossaan (A-Katsastuksen lausunto LVM:lle 2.4.2020). LVM:n suunnitteleman määräaikaikatsastuksia koskevan muutoksen sisältämien perusoikeusrajoitusten kohteena ovat erityisesti katsastusalan yritysten elinkeinovapaus ja omaisuuden suoja, katsastusalan työntekijöiden oikeus työhön ja valtion velvollisuus edistää työllisyyttä sekä kaikkien tiellä liikkujien turvallisuus.

Asetusluonnoksen perustelumuistiossa LVM arvioi, että esitetyt muutokset johtaisivat katsastustoimialan toiminnan tilapäiseen loppumiseen, mittaviin taloudellisiin menetyksiin katsastusalan yrityksille ja alan noin 1.500 työntekijän töiden loppumiseen. LVM esittää HE-luonnoksessa edelleen samoja muutoksia määräaikaikatsastukseen kuin asetusluonnoksessa. HE-luonnoksessa LVM kuitenkin arvioi nyt, että muutoksen vaikutukset katsastusalaan olisivat merkittävästi vähäisempiä kuin LVM aiemmin esitti asetusluonnoksen perusteluissa (vertaa HE-luonnoksen s. 17–18 ja asetusluonnoksen perustelumuistio, s. 3–4). LVM ei ole ilmoittanut, mihin sen uudet, huomattavasti aiempaa lievemmat arviot perustuvat. A-Katsastuksen näkemyksen mukaan LVM:n alkuperäinen, asetuksen perustelumuistiossa esitetty arvio on oikea, ja HE-luonnoksessa esitetyt uudet arviot antavat liian positiivisen kuvan vaikutuksista.

LVM arvioi HE-luonnoksessa, että sen esittämät muutokset ovat hyväksyttäviä, välttämättömiä ja oikeasuhtaisia (HE-luonnos, s. 29–30). A-Katsastus on asiasta kunnioittavasti eri mieltä. HE-luonnoksessa esitetyt määräaikaikatsastuksen muutokset eivät läpäise perustuslakivaliokunnan asettamaa, perusoikeuksien rajoittamisen yleisiä edellytyksiä koskevaa testiä (PeVM 25/1994 vp, s.

4–5; Hallberg ym.: Perusoikeudet (2011), s. 146). HE-luonnoksessa esitetyt määräaikaikatsastuksen muutokset eivät ole hyväksyttäviä, välttämättömiä ja oikeasuhtaisia keinoja HE-luonnoksessa esitettyjen päämäärien toteuttamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on luonut seitsemän vaatimuksen testin, josta tässä keskitytään hyväksyttävyyksivaatimukseen ja suhteellisuusvaatimukseen, koska HE-luonnoksen vakavimmat ongelmat liittyvät niihin.

3.1 Rajoitusperusteen hyväksyttävyyksivaatimus

Perustuslakivaliokunta on määrittänyt, että rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttäviä ja rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima (PeVM 25/1994 vp, s. 5). Lähtökohtaisesti perusoikeuksien rajoittamisen tulisi perustua tarpeeseen turvata jokin toinen perusoikeus. LVM on perustellut puuttumista katsastusalan yritysten elinkeinovapauteen ja työntekijöiden oikeuteen tehdä työtä sillä, että HE-luonnoksessa esitetty muutos katsastusvelvollisuuksiin:

- vähentää ihmisten tarvetta liikkua poikkeusoloissa ja siten hidastaa koronaviruksen leviämistä;
- helpottaa ja kohtuullistaa kansalaisten ja yritysten toimintaa poikkeusoloissa;
- turvaa tie-, rautatie- ja merikuljetusten toimintaa; ja
- mahdollistaa erityisesti riskiryhmiin kuuluvilla ajoneuvon liikennekäytön myös poikkeusolojen aikana tilanteissa, joissa katsastaminen ei ole mahdollista tai suotavaa. (HE-luonnos, s. 11)

Epidemian rajoittaminen ja siihen liittyvä ihmishenkien ja terveyden suojaaminen on hyväksyttävä peruste elinkeinovapauden rajoittamiseen (ks. ravintoloiden sulkemislain esityöt, HE 25/2020 ja PeVL 7/2020). Riskiryhmiin kuuluvien henkilöiden ajoneuvon liikennekäyttö liittyy liikkumisvapauteen, mutta tämä perustelu palautuu tosiasiallisesti riskiryhmiä koskeviin terveysperusteluihin, minkä LVM itsekin toteaa:

"Esitetyt katsastusaikoja koskevat muutokset perustuvat perustuslain 7 §:n mukaisten perusoikeuksien toteuttamiseen vähentämällä erityisesti riskiryhmiin kuuluvien ihmisten pakollista liikkumista poikkeusolojen aikana." (HE-luonnos, s. 32)

Kansalaisten ja yritysten toiminnan helpottaminen ja kohtuullistaminen ei ole perustuslaissa turvattu oikeus, joten sillä ei voi suoraan perustella perusoikeusrajoitusten hyväksyttävyyttä.

Myöskään kuljetusten toimimisen turvaamisesta ei ole säädetty perustuslaissa, joskin kuljetusten toiminta on tosiasiallisesti edellytyksenä monien muiden oikeuksien toteutumiselle.

Hyväksyttävyyden kannalta suurin ongelma HE-luonnoksessa on, että edellä esitetyt perustelut jäävät täysin abstraktille tasolle. LVM ei ole esittänyt mitään näyttöä tai perusteluja siitä, että

- katsastuksilla ja koronavirusepidemian leviämällä todella olisi yhteys; ja
- jos tällainen yhteys olisi, se olisi niin voimakas, että se oikeuttaisi LVM:n esittämiin perusoikeusrajoituksiin, jotka johtavat koko katsastusalan toiminnan loppumiseen.

Vaikka hengen ja terveyden suojaaminen on abstraktilla tasolla hyväksyttävä peruste perusoikeuksien rajoittamiselle, täytyy henkeen ja terveyteen kohdistuvan uhkan olla todellinen. LVM:n pitäisi siten perustella, miksi katsastustilanteet todella muodostavat uhkan hengelle ja terveydelle.

Kuten edellä kohdassa 2.2 on todettu, A-Katsastuksen tähänastiset kokemukset osoittavat päinvastoin, ettei katsastukseen liity erityistä tartuntariskiä. Tähän mennessä tiedossa ei ole, että yksikään A-Katsastuksen noin 1.000 työntekijästä olisi sairastunut koronavirukseen. A-Katsastuksen tiedossa ei ole, että yksikään A-Katsastuksen asiakas olisi saanut koronavirustartunnan katsastuksen yhteydessä. Katsastus tilanteena poikkeaa täysin ravintolassa käymisestä. Katsastus on ihmiskontaktiltaan verrattavissa pikemminkin ravintoloiden ruokanoutoihin (takeaway), joka on edelleen sallittua, koska sen ei katsota aiheuttavan merkittävää tartuntariskiä.

HE-luonnoksessa ei ole myöskään esitetty mitään näyttöä siitä tai perusteluja sille, että määräaikaikatsastukset vaarantaisivat maantiekuljetusten toiminnan. Tältä osin HE-luonnoksessa viitataan mahdolliseen tulevaisuuteen:

"Ajoneuvojen katsastustoiminnan osalta Suomessa poikkeusolojen takia asetetut rajoituksen voivat aiheuttaa sen, ettei katsastaminen ole käytännön syistä mahdollista riskiryhmiin kuuluville sekä muille henkilöille esimerkiksi eristyksen tai karanteenin vuoksi." (HE-luonnos, s. 29)

Mahdollisella tulevalla asiointilalla voitaisiin korkeintaan perustella lakiin säädettävää valtuutusta, jonka nojalla hallitus voisi myöhemmin määrätä katsastusvelvollisuuksien muutoksesta asetuksella, jos HE-luonnoksessa mainitut, katsastuksen mahdottomaksi tekevät karanteeniolot joskus toteutuisivat.

Siten HE-luonnoksessa ei ole osoitettu hyväksyttävän rajoitusperusteen olemassaoloa, eikä esitetty rajoitus siten täytävä perustuslakivaliokunnan asettamaa rajoitusperusteen hyväksyttävyyksivaatimusta.

3.2 Rajoitusperusteen suhteellisuusvaatimus

HE-luonnoksen suurimmat perusoikeusongelmat koskevat rajoitusperusteiden suhteellisuusvaatimusta. Suhteellisuusvaatimukseen kuuluu, että rajoitusten on oltava välttämättömiä ja oikeassa suhteessa rajoituksilla tavoiteltuihin päämääriin:

"Rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Jokin perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään." (PeVM 25/1994, s. 5)

HE-luonnoksessa rajoitusten välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta on perusteltu seuraavasti:

"Esitettyjen säännösten voimassaolo on kuitenkin rajattu siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä, jotta poikkeusolojen aiheuttamia haitallisia oheisvaikutuksia voidaan lieventää." (HE-luonnos, s. 30)

"Esityksen perusoikeusliitännäiset ehdotukset ovat täsmällisiä, ajallisesti rajattuja, ja perustellussa suhteessa suojeltaviin oikeushyviin nähden. Ehdotettu sääntely on rajattu vain siihen laajuuteen, joka on katsottava sen taustalla olevien tavoitteiden kannalta välttämättömäksi ja oikeasuhtaiseksi. Ehdotuksilla ei puututa perustuslaissa turvattujen oikeuksien ydinalueelle." (HE-luonnos, s. 30)

"Esitetyt katsastusaikoja koskevat muutokset perustuvat perustuslain 7 §:n mukaisten perusoikeuksien toteuttamiseen vähentämällä erityisesti riskiryhmiin kuuluvien ihmisten pakollista liikkumista poikkeusolojen aikana." (HE-luonnos, s. 32)

HE-luonnoksessa ei kuitenkaan esitetä mitään konkreettisia perusteluja näiden väitteiden tueksi.

Ensinnäkään HE-luonnos ei sisällä minkäänlaista selvitystä tai harkintaa siitä, olisiko katsastusaikoja koskevien muutosten tavoitteet voitu saavuttaa keinoilla, jotka rajoittaisivat perusoikeuksia

vähemmän kuin HE-luonnoksessa on esitetty. Tämä on yllättävää, koska A-Katsastus ja muut lausunnonantajat ovat jo LVM:n asetusluonnosta kommentoidessaan luetelleet tällaisia keinoja. Katsastuslalla on jo otettu käyttöön useita keinoja tartuntariskin minimoimiseksi, kuten kohdassa 2.2 on yksityiskohtaisesti kuvattu. Katsastuksen voi hoitaa myös jonkun muun henkilön avulla tai katsastusaseman tarjoamalla noutopalvelulla, jossa katsastus-aseman työntekijät noutavat katsastettavan ajoneuvon, hoitavat katsastuksen ja palauttavat ajoneuvon. Ajoneuvon omistajan, kuten riskiryhmiin kuuluvan henkilön, ei tällöin tarvitse poistua kotoaan katsastusta varten. Kaikissa A-Katsastuksen katsastuksissa noudatetaan tehostettuja hygieniatoimenpiteitä, ja katsastajat edellä kuvatulla tavalla muun muassa käyttävät suojakäsineitä ja desinfioivat autojen kosketuspintoja. On vaikea nähdä, miten katsastus tästä huolimatta aiheuttaisi terveysriskin. Tätä ei ole mitenkään huomioitu arvioitaessa lainmuutosten välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta.

Edellä kohdassa 2.2 tarkemmin kuvatuksi nämä katsastusalan jo omaksumat toimet ovat tosiasiallisesti tehokkaita, koska A-Katsastuksen organisaatiossa ei ole tiedossa koronavirustapauksia, eikä A-Katsastuksen tiedossa ole, että katsastus olisi johtanut yhdenkään asiakkaan sairastumiseen. Julkisuudessa ei ole mitään viitteitä, että katsastukset olisivat merkityksellinen tartuntariski, vaikka katsastuksia suoritetaan koko ajan.

HE-luonnoksessa esitetyt riskiryhmiä koskevat ongelmat voidaan siis minimoida ja on jo minimoitu alan omin, vapaaehtoisin toimin. Ei ole mitään näyttöä siitä, että määräaikaikatsastusten aikataulun muuttaminen ja siitä seuraava katsastusasemien sulkeminen, katsastusyriyten taloudelliset vaikeudet ja suuren työntekijä-joukon lomauttaminen tai irtisanominen olisi tehokas ja välttämätön keino riskiryhmien terveyden suojaamiseksi. Vähintään HE-luonnoksessa pitäisi konkreettisesti perustella, miksi näin on.

Toiseksi HE-luonnoksessa perustellaan rajoituksia sillä, että katsastus voisi tulevaisuudessa muuttua mahdottomaksi esimerkiksi tiukentuvan karanteenin takia:

"Ajoneuvojen katsastustoiminnan osalta Suomessa poikkeusolojen takia asetetut rajoituksen voivat aiheuttaa sen, ettei katsastaminen ole käytännön syistä mahdollista riskiryhmiin kuuluville sekä muille henkilöille esimerkiksi eristyksen tai karanteenin vuoksi. Lisäksi Suomessa poikkeusoloissa on asetettu liikkumiseen liittyviä rajoituksia sekä yleisesti suositeltu liikkumisen välttämistä. Rajoitukset aiheuttavat yksityisille henkilöille hankaluuksia, joita pyritään säädettäväksi ehdotetuilla muutoksilla kohtuullistamaan. Näin ollen ehdotetut muutokset toteuttavat valtiosääntöistä suhteellisuusperiaatetta." (HE-luonnos, s. 29)

Tältä osin HE-luonnoksessa esitetyt perustelut viittaavat mahdolliseen tulevaisuuteen, eivät tällä hetkellä vallitseviin oloihin. Edellä kohdassa 2.1 on käsitelty tarkemmin näitä perusteluja. Olisi epäsuhtaista tehdä lainmuutos, joka johtaa perusoikeusrajoituksiin ja aiheuttaa varmoja vahinkoja, kun ei ole mitään varmuutta, että rajoitusten perusteena mainitut erittäin ankarat liikkumisrajoitukset koskaan toteutuvat. Oikea toimintatapa olisi säätää laki, joka valtuuttaa

valtioneuvoston säätämään muutoksista asetuksella, jos katsastus käy HE-luonnoksessa kuvatulla tavalla mahdolliseksi esimerkiksi absoluuttisen ulkonaliikkumiskiellon takia. Tällaisen ulkonaliikkumiskiellon vallitessa olisi kuitenkin ilmeistä, etteivät kansalaiset voisi enää liikkua katsastetuillakaan ajoneuvoilla.

On epäselvää, mihin jo asetettuihin liikkumiseen liittyviin rajoituksiin HE-luonnoksessa viitataan perusteluna katsastuksen vaikeuteen. Ainoat tällä hetkellä voimassa olevat liikkumisrajoitukset koskevat liikennettä Uudenmaan ja muun Suomen välillä 19.4. saakka sekä ulkomaanliikennettä. Ne eivät estä tai haittaa katsastuksia, minkä voi havaita siitä, että katsastusasemat toimivat tällä hetkellä normaalisti koko maassa.

Edellä esitetyt HE-luonnoksen perustelut eivät siten osoita mitään suhteellisuusperiaatteen täyttymisestä.

Kolmanneksi olisi suhteetonta käytännössä sulkea kokonainen toimiala, kun ei ole mitään näyttöä, että se muodostaisi terveysriskin. Pelkät yksityisille henkilöille mahdollisesti aiheutuvat käytännön hankaluudet ja halu kohtuullistaa niitä eivät voi oikeuttaa katsastusalan yritysten ja työntekijöiden perusoikeuksien rajoittamista. Lainmuutos johtaisi katsastusalan yritysten vakaviin talousvaikeuksiin ja tuhansien työntekijöiden lomautuksiin tai irtisanomisiin. HE-luonnoksessa suunniteltujen toimien suhteettomuutta korostaa se, että samaan aikaan esimerkiksi kuntosalit, kampaamot ja lukuisat muut yritykset saavat olla toiminnassa, vaikka niihin liittyy luonteensa takia selvästi suurempi tartuntariski. Autoalalla puolestaan renkaiden vaihto, määräaikaishuollot ja korjaukset ovat kaikki katsastuksen kaltaisia toimia, joita yhä edellytetään autoilijoilta.

HE-luonnoksessa perustellaan, että katsastusalan liiketoiminnan häiriöt olisivat väliaikaisia ja että vuoden aikana katsastuksia suoritetaan joka tapauksessa sama määrä, vain niiden ajankohta muuttuu. Katsastusyritysten kannalta kyseessä ei ole lainkaan sama asia. Yrityksillä on henkilöstökulujen lisäksi kiinteitä kustannuksia, joita ei voi sopeuttaa ja jotka tulisivat maksettavaksi toiminnan loppumisen väliaikaisuudesta ja henkilöstön lomautuksista tai irtisanomisista huolimatta. Siksi liikevaihdon loppuminen aiheuttaisi kassakriisin, joka voi hyvin nopeasti johtaa yrityksen maksukyvyttömyyteen ja konkurssiin, vaikka liiketoiminta muuten olisi terveellä pohjalla. Tällaisen riskin aiheuttaminen katsastusalan yrityksille on suhteetonta, varsinkin kun lainsäädännön tavoitteet voidaan edellä mainitusti saavuttaa muillakin keinoilla.

Kun arvioidaan, miten painavilla perusteilla voidaan säätää katsastusalan toiminnan lopettavia lainmuutoksia, tulisi huomioida, että valtioneuvosto on tiedotteessaan 20.3.2020 linjannut ajoneuvokatsastuksen kuuluvan yhteiskunnan kannalta kriittisiin aloihin. Tätä ei ole huomioitu HE-luonnoksessa.

Jos määräaikaikatsastuksiin olisi tarpeen tehdä muutoksia, ne tulisi rajoittaa pelkästään riskiryhmiin kuuluviin. On suhteetonta ulottaa muutokset kaikkiin ajoneuvojen omistajiin, koska juuri se johtaa käytännössä toimialan toiminnan keskeytymiseen (LVM:n asetusluonnoksen perustelumuistio, s. 3–4).

Edellä esitetyistä syistä HE-luonnoksessa määräaikaikatsastusvelvollisuuteen esitetyt muutokset eivät täytä perusoikeuksien rajoitusten yleisiä edellytyksiä, jotka perustuslakivaliokunta on toiminnassaan asettanut. Siten kyseisiä muutoksia ei voida esitetyssä muodossa saattaa voimaan. Tämän vuoksi ei ole tässä vaiheessa tarpeen lausua laajemmin perusoikeusongelmista, joita HE-luonnokseen liittyy elinkeinovapauden, oikeuden työhön ja omaisuudensuojan kannalta.

4. Lakiehdotuksen tosiasialliset vaikutukset

LVM:n ehdottamat muutokset määräaikaikatsastusvelvollisuuteen johtaisivat moniin eri haittavaikutuksiin, joita ei ole juurikaan huomioitu muutosehdotusten perusteluissa. Perusteluissa on esimerkiksi lähes kokonaan ohitettu lakiehdotuksen liikenneturvallisuutta koskevat haittavaikutukset. Lisäksi LVM on aiemmasta kannastaan poiketen arvioinut muutoksen taloudelliset vaikutukset vähäisiksi.

A-Katsastus katsoo, että lakiehdotuksen vaikutusarviointi ja perustelut ovat puutteellisia, eikä HE-luonnos sisällä sellaisia painavia perusteita, joiden takia katsastusalan yritysten ja työntekijöiden perusoikeuksien rajoituksia voitaisiin pitää välttämättöminä ja oikeasuhtaisina niillä tavoiteltuihin hyötyihin nähden. Siten myös lakiehdotuksen tosiasialliset vaikutukset ovat sellaisia, että ehdotettuja muutoksia ei tulisi hyväksyä.

4.1 Liikenneturvallisuus

Ajoneuvojen määräaikaikatsastusta koskevan sääntelyn tavoitteena on liikenneturvallisuuden parantaminen. Katsastuksessa varmistetaan, että liikennekäytössä olevat ajoneuvot ovat turvallisia sekä liikenteen että ympäristön kannalta. Siksi myös liikenneturvallisuuskohdat on otettava huomioon, kun harkitaan muutoksia määräaikaikatsastusvelvollisuuteen.

HE-luonnoksessa on katsottu, että ehdotetuilla muutoksilla ei olisi merkittäviä vaikutuksia liikenneturvallisuuteen (HE-luonnos, s. 19). A-Katsastuksen katsastamista ajoneuvoista kuitenkin noin 25 % hylätään määräaikaikatsastuksessa. Tämä tarkoittaisi, että lakiehdotuksen vaikutuspiiriin kuuluvista noin 600.000 ajoneuvosta 150.000 pysyisi liikenteessä, vaikka niissä on korjaamista vaativa vika. Lisäksi noin 1 % katsastettavista ajoneuvoista määrätään niissä olevan välitöntä vaaraa

aiheuttavan vian tai puutteen takia ajokieltoon, mikä määrä tarkoittaa noin 6.000 ajoneuvoa. Tämä olisi omiaan vaarantamaan tiellä liikkujien hengen ja terveyden.

LVM on perustellut, että liikenneturvallisuus ei vaarantuisi merkittävästi, koska tekninen vika on syynä vain noin kymmeneen kuolonkolariin vuosittain (HE-luonnos, s. 19). A-Katsastuksen näkemyksen mukaan kymmenen kuolonkolaria vuodessa on merkittävä määrä, eikä viallisten autojen määrää liikenteessä tulisi pyrkiä lisäämään. Liikenneonnettomuudet ovat vakava asia silloinkin, kun ne eivät johda kuolemaan.

Liikenneturvallisuutta koskevat näkökohdat tulisi siten huomioida lakiehdotuksen hyväksyttävyyttä koskevassa intressipunninnassa suhteessa lainmuutoksella saavutettavissa oleviin hyötyihin.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Lakiehdotuksella olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia niin katsastusalan yritysten kuin niiden työntekijöiden kannalta. Edellä kuvatusti LVM on HE-luonnoksessa muuttanut arviotaan taloudellisista vaikutuksista verrattuna asetusluonnoksen perustelumuiustiossa esittämäänsä. LVM on HE-luonnoksessa esittänyt muutosehdotusten taloudellisista vaikutuksista paljon positiivisemman kuvan kuin aiemmin selittämättä kuitenkaan, mihin muuttunut arvio perustuu. HE-luonnoksessakin silti arvioidaan, että osa katsastusalan yrityksistä voisi ajautua taloudellisiin haasteisiin, millä voisi olla negatiivisia työllisyysvaikutuksia (HE-luonnos, s. 17).

A-Katsastuksen näkemyksen mukaan LVM:n asetusluonnoksen perustelumuiustiossa esittämä vaikutusarvio on oikea: lainmuutos johtaisi katsastustoimialan sulkemiseen kesäkuun puoliväliin saakka ja koko henkilöstön lomauttamiseen tai irtisanomiseen. Pelkästään A-Katsastuksen osalta tämä tarkoittaisi noin 1.000 työntekijää. Keväällä ja kesällä 2020 määräaikaikatsastettavien ajoneuvojen katsastusvelvollisuuden lykkääminen 31.8.2020 asti johtaisi katsastuspalveluiden kysynnän väliaikaiseen romahtamiseen, jonka vuoksi katsastusasemien ja alan yritysten toiminnan jatkamiselle ehdotuksen mukaisena ajanjaksona ei olisi edellytyksiä. Katsastusalan henkilöstön lomauttaminen tai irtisanominen johtaisi kasvavaan työttömyysetuuksien tarpeeseen ja tuloverokertymän pienenemiseen. A-Katsastuksen on vaikea ymmärtää, miksi LVM haluaa tällaista muutosta, kun nyt olisi tärkeää tukea liiketoimintaa ja pitää töissä kaikki, jotka suinkin voidaan.

Henkilöstökulujen poistamisen jälkeenkin A-Katsastuksen kiinteät kulut olisivat kuukausitasolla miljoonaluokkaa, minkä A-Katsastus kärsisi tappiona. Näin suuri tappio yhdessä liiketoiminnan pysähtymisen kanssa aiheuttaisi A-Katsastukselle nopeasti kassakriisin, joka uhkaisi yhtiön kykyä jatkaa liiketoimintaansa. Muut alan toimijat kohtaisivat väistämättä samanlaisia vaikeuksia.

Tilannetta ei korjaisi se, että katsastuspalveluiden kokonaiskysyntä vuositasolla pysyisi samana (HE-luonnos, s. 17). Kysynnän siirtyminen myöhemmäksi ei poistaisi niitä haittavaikutuksia, jotka ehdotetut muutokset aiheuttaisivat välittömästi astuessaan voimaan. Lisäksi katsastusasemien olisi vaikea vastata voimakkaaseen kysyntäpiikkiin, joka ajoittuisi kesälomakauteen ja todennäköisesti loppukesään ihmisten tuodessa autojaan katsastukseen lakiesityksen mukaisen määräajan umpeutumisen lähestyessä.

Näin ollen lakiehdotuksen taloudelliset vaikutukset olisivat vakavia niin katsastusalan yritysten kuin työntekijöidenkin kannalta. HE-luonnoksessa ei A-Katsastuksen arvion mukaan ole riittävästi huomioitu näitä haittavaikutuksia eikä esimerkiksi muutoksista seuraavaa alan yritysten kassakriisiä ole huomioitu mitenkään. Lakiehdotuksen todelliset, koko katsastusalaan ulottuvat taloudelliset vaikutukset on otettava huomioon arvioitaessa ehdotettujen määräaikaikatsastusvelvollisuutta koskevien muutosten hyväksyttävyyttä, välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta.

5. Ratkaisuvaihtoehtoja

Edellä lausutun perusteella A-Katsastus esittää seuraavia ratkaisuvaihtoehtoja katsastuksia koskeviin muutoksiin.

1. Ensisijaisesti lainmuutoksesta tulisi luopua, koska se ei nykytiedon valossa ole tarpeen. Ei ole mitään tietoa siitä, että katsastukset muodostaisivat terveysriskin tai olisivat muuttuneet kohtuuttoman hankaliksi, edes riskiryhmille. Katsastusalan jo käyttöön ottamat toimet ovat minimoineet tartuntariskit. Katsastus voidaan hoitaa myös noutopalveluna, jossa ajoneuvon omistajan ei tarvitse poistua kotoaan. A-Katsastus ja koko katsastusala kehittää jatkossakin työskentelytapojaan sitä mukaa kuin koronaviruksesta saadaan lisää tutkimustietoa.
2. Toissijaisesti lainmuutos tulisi toteuttaa ehdollisena. Laissa säädettäisiin valtioneuvostolle valtuudet säätää määräaikaikatsastusten muutoksista asetuksella siinä tapauksessa, että katsastukset todella käyvät mahdottomiksi tai kohtuuttoman vaikeiksi. Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi laajamittaiset kategoriset ulkonaliikkumiskiellot tai katsastusasemien aukiolon rajoittaminen (LVM:n asetus-luonnoksen perustelumuistio, s. 1). Tämä olisi oikeasuhtainen toimintatapa, koska perusoikeuksia rajoitettaisiin vasta, kun siihen todellisuudessa on perusteet. Koska toimivalta olisi jo säädetty laissa, voisi hallitus tällaisen tilanteen toteutuessa toimia nopeasti asetuksella.
3. Kolmassijaisesti lainmuutos tulisi toteuttaa pelkästään riskiryhmiin rajattuna. HE-luonnoksessa vedotaan perusteluna erityisesti riskiryhmien hengen ja terveyden suojaamiseen. Edellä todetusti ei ole näyttöä siitä, että katsastus muodostaisi riskiryhmillekään tartuntavaaran, mutta jos lainmuutos ylipäättään on tällä hetkellä perusteltavissa, se on perusteltavissa riskiryhmiin rajattuna. Riskiryhmien määrittelyn osalta tulisi viitata THL:n määritelmään:

Tällä tavoin riskiryhmiä koskeva poikkeus pysyisi ajan tasalla koronavirusta koskevan tutkimustiedon lisääntyessä ja THL:n päivittäessä määritelmäänsä, ilman että lakia tai asetusta tarvitsisi jatkuvasti muuttaa. Määritelmä kattaa tällä hetkellä yli 70-vuotiaat ja eräistä vakavista perussairauksista kärsivät. Riskiryhmään kuulumisesta päättää viime kädessä henkilöä hoitava lääkäri. Käytännössä katsastuksen puuttuminen tulisi ilmi poliisin pysäyttäessä liikenteessä olevan ajoneuvon. Tässä tilanteessa ajoneuvon omistajan tulisi kyetä esittämään lääkärintodistus, jonka mukaan hän kuuluu koronavirus-taudin riskiryhmään.

Mikäli määräaikaikatsastusten ajankohtaan päädyttäisiin tekemään joitakin muutoksia, tulisi muutokset säätää niin, että niiden johdosta lykkääntynyt katsastusajankohta ei vastaavasti lykkäisi seuraavan määräaikaikatsastuksen ajankohtaa. Tällä tavoin vältettäisiin lainmuutoksen haittavaikutukset katsastusten kysyntäpiikkien osalta tulevana vuosina ja varmistettaisiin, että katsastettavien ajoneuvojen määrät jakautuisivat nykyistä tilannetta vastaavasti koko vuodelle.

Minkä vaihtoehdon hallitus valitsee, A-Katsastus huomauttaa, että ravintoloiden sulkemista koskevan lain esitöissä perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota tarpeeseen kompensoida menetyksiä elinkeinonharjoittajille (PeVL 7/2020 vp, s. 5). Tämä pätee myös katsastustoimialaan.

Helsingissä, 15.4.2020

A-Katsastus Group Oy	A-Katsastus Oy	Ajovarma Oy
Kari Kivikoski	Petri Haikola	Hannu Pellikka
toimitusjohtaja	toimitusjohtaja	toimitusjohtaja

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään; Lakiehdotukset

-

Pellikka Hannu
A-Katsastus Oy